

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

BAKALÁRSKA PRÁCA

2011

Zuzana Fabianová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

**KOOPERÁCIA VÝCHOVNÉHO PORADCU S RODIČMI
PRI VOĽBE POVOLANIA**

Bakalárska práca

Študijný program: Pedagogika, Pgb08

Školiace pracovisko: Katedra pedagogiky

Školiteľ: PhDr. Anna Klimentová

Nitra 2011

Zuzana Fabianová

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Pedagogická fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Zuzana Fabianová
Študijný program: pedagogika (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: 1.1.4 pedagogika
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Kooperácia výchovného poradcu s rodičmi pri voľbe povolania
Anotácia: Obsahom práce bude teoretické vymedzenie úloh výchovného poradcu pri voľbe povolania na ZŠ. Práca bude riešiť i vplyv rodiny a rodičov na motiváciu k voľbe povolania. Súčasťou bude analýza možností kooperácie a spolupráce rodičov s výchovným poradcom pri voľbe povolania žiakov ZŠ.

Školiteľ: PhDr. Anna Klimentová
Oponent: prof. PhDr. Erich Petlák, CSc.
Katedra: KPG - Katedra pedagogiky
Vedúci katedry: prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.

Dátum zadania: 30.09.2009

Dátum schválenia: 30.11.2009

prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.
vedúci/a katedry

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela poďakovať školiteľovi mojej bakalárskej práce PhDr. Anne Klimentovej za cenné rady, odborné vedenie a metodickú pomoc, ktorá mi bola poskytnutá pri jej vypracovávaní.

Abstrakt

Zuzana Fabianová, Kooperácia výchovného poradcu s rodičmi pri voľbe povolania, Bakalárska práca, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, školiteľ bakalárskej práce PhDr. Anna Klimentová, Nitra 2011.

Bakalárska práca sa skladá z troch kapitol. V prvej kapitole je opísaná osobnosť výchovného poradcu, kompetencie a úlohy výchovného poradcu. Časť kapitoly je venovaná diagnostike, ktorú výchovný poradca využíva pri usmerňovaní žiaka. Druhá kapitola je venovaná činiteľom ovplyvňujúcim voľbu povolania. Zaoberali sme sa rodinou, školou a osobnosťou žiaka. Tretia kapitola je venovaná spolupráci rodiny a školy a možnostiam spolupráce rodičov a výchovného poradcu.

Kľúčové slová: spolupráca, rodina, žiak, výchovný poradca, škola.

Abstract

Zuzana Fabianová, Cooperation of Educational Counselor and Parents when Choosing Profesion, Bachelor thesis, Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Education, Department of Education, The Leader of the Thesis PhDr. Anna Klimentová, Nitra 2011.

Bachelor thesis consists of three chapters. The first chapter describes the personality of an educational counselor, competency and duties of an educational counselor. Part of the chapter is devoted to diagnostics, which educational counselor uses for regulate student. The second chapter is devoted to the determinants, which influence of career choice. We are dealing with family, school and personality of student. The third chapter is devoted to the cooperation of the family and schools and possibilities of parents and educational counselor cooperation.

Keywords: Cooperation. Family. Student. Educational Counselor. School.

Obsah

Úvod	9
1 Osobnosť výchovného poradcu.....	10
1.1 Kompetencie výchovného poradcu.....	10
1.1.1 Odborné vedomosti a zručnosti.....	10
1.1.2 Osobnostné predpoklady.....	11
1.1.3 Kvalifikačné predpoklady.....	12
1.2 Úlohy výchovného poradcu.....	12
1.2.1 Úlohy výchovného poradcu na základnej škole	14
1.2.2 Výchovný poradca a spolupráca.....	17
1.3 Poradenstvo pri voľbe povolania	17
1.4 Diagnostika žiaka.....	18
1.5 Výchovný poradca v zahraničí	20
2 Činitele ovplyvňujúce voľbu povolania	21
2.1 Rodina	21
2.1.1 Funkcie rodiny.....	21
2.1.2 Typy rodín.....	23
2.1.3 Rodinný životný cyklus	23
2.2 Škola.....	25
2.2.1 Funkcie školy	26
2.3 Osobnosť žiaka	27
3 Spolupráca rodiny a školy v oblasti voľby povolania	32
3.1 Spolupráca rodičov a výchovného poradcu.....	32
3.2 Spolupráca rodiny a školy	35
3.2.1 Formy vzájomnej spolupráce	38

Záver	40
Zoznam použitej literatúry.....	41

Úvod

Rodina a škola sú dve inštitúcie, pomocou ktorých sa dieťa začleňuje do života v spoločnosti. Už od narodenia rodina dieťaťu vstúpuje určité návyky, vytvára mu vzory a vedie ho k určitým hodnotám. Ved' rodina je prvým edukačným a výchovným prostredím, do ktorého dieťa vstupuje. Druhým prostredím, ktoré vstupuje do života dieťaťa je škola. Práve škola je tá inštitúcia, v ktorej dieťa uplatňuje individualitu svojej osobnosti, nadobúda všeobecné vedomosti a postupne sa dostane do štádia, kedy si sám dokáže triediť nadobudnuté informácie na tie, ktoré sú pre neho menej a ktoré viac zaujímavé.

Všetky procesy súvisiace s rodinou a školou by sa nedali uskutočňovať bez ich vzájomnej spolupráce. Tá by mala prebiehať počas celého roka, nielen vtedy ak s dieťaťom nie je niečo v poriadku a rodič je na žiadosť učiteľa zavolaný do školy aby problém mohli spoločne riešiť. No aj takáto forma spolupráce je často neúspešná. Kooperácia slúži rodine aj škole k tomu, aby dokonale poznali osobnosť žiaka a tým mohli lepšie vykonávať úlohy súvisiace s jeho výchovou a vzdelávaním.

V našej práci sa budeme zaoberať spoluprácou nielen so školou a učiteľom, ale aj spoluprácou rodičov a výchovného poradcu. Ako sme spomenuli, rodina poskytuje dieťaťu určité vzory a vychováva ho k určitým hodnotám, čo často ovplyvňuje voľbu jeho povolania. V rámci spolupráce rodiny a výchovného poradcu je dôležité, aby výchovný poradca vedel správne poradiť a pomôcť žiakovi, ktorý nemá jasnú predstavu o svojej budúcnosti.

V troch kapitolách si postupne objasníme úlohy vyplývajúce z funkcie výchovného poradcu. Rodinu a školu, jej vplyv na voľbu povolania a ako samotná osobnosť žiaka ovplyvňuje jeho voľbu. V poslednej kapitole sa budeme venovať samotnej spolupráci a jej možnostiam. Objasníme si, akými spôsobmi a činnosťami sa môže rodina zapojiť do života v škole a ako škola môže pomôcť rodinám pri výchove ich detí.

1 Osobnosť výchovného poradcu

Ak chceme poznať výchovného poradcu, musíme si objasniť, kto to je, aké má funkcie a aké sú možnosti jeho uplatnenia. Podľa M. Šefránkovej(2007), výchovný poradca je článok systému výchovného a pedagogického poradenstva v školstve. Pomáha rodičom i učiteľom. Poskytuje im informácie a metodiku pri práci so žiakmi. Výchovný poradca plní úlohy školského poradenstva, to znamená, že pomáha v otázkach výchovy, vzdelávania, profesijného poradenstva a prevencie delikventného správania detí a mládeže. „Výchovný poradca v prípade potreby sprostredkuje deťom a ich zákonným zástupcom pedagogické, psychologické, sociálne, psychoterapeutické, reedukačné a iné služby, ktoré koordinuje v spolupráci s triednymi učiteľmi. Úzko spolupracuje so školským psychológom, školským špeciálnym pedagógom a odbornými zamestnancami poradenských zariadení“ (Zákon 245/2008, § 134).

1.1 Kompetencie výchovného poradcu

Pri vykonávaní funkcie výchovného poradcu musíme spĺňať určité kritéria a predpoklady. „Výchovný poradca zabezpečuje a podieľa sa na poskytovaní výchovného poradenstva v oblasti výchovy a vzdelávania podľa osobitného predpisu formou informačných, koordinačných, konzultačných, metodických a iných súvisiacich činností. Zároveň sprostredkúva odbornú terapeuticko-výchovnú činnosť podľa potrieb dieťaťa a žiaka. Činnosti výchovného poradcu môže vykonávať aj odborný zamestnanec“ (Zákon 317/2009, § 33). Funkcia výchovného poradcu sa stráca v širšom ponímaní a to učiteľ. Pritom môžeme povedať, že práca výchovného poradcu je dôležitá činnosť, ktorá vyžaduje rozhladenosť vo viacerých odboroch, a to, psychológia, pedagogika, sociológia. Všetky kompetencie môžeme rozdeliť do troch skupín (Lepeňová, Matula, 2006):

1. Odborné vedomosti a zručnosti.
2. Osobnostné predpoklady.
3. Kvalifikačné predpoklady.

1.1.1 Odborné vedomosti a zručnosti

K týmto predpokladom môžeme zaradiť:

- a) Základné, kľúčové vedomosti a zručnosti – mal by poznať vývinové zákonitosti psychologického a fyzického vývinu, poznať potreby žiakov, správanie žiakov, mať schopnosť komunikovať, spolupracovať, vedieť diagnostikovať, motivovať žiakov, byť empatický, poznať metodológiu výchovného ovplyvňovania správania žiakov, využívať metódy pedagogickej diagnostiky, vedieť aplikovať výsledky celoživotného vzdelávania do výchovnej praxe, vedieť využívať techniky individuálneho a skupinového poradenstva, viesť besedy, diskusie, prednášky a pod.
- b) Špeciálne kompetencie - môžeme ich rozlíšiť na poradenstvá a to:
- ❖ Poradenstvo v osobnostnom vývine žiakov - harmonizuje vzťahy medzi jednotlivcom a skupinou, spolupracuje so školským psychológom, poskytuje poradenskú pomoc žiakom pri rozhodovaní v oblasti profesie, spolupracuje pri riešení sociálno-patologických javov.
 - ❖ Poradenstvo vo vzdelávacom vývine žiakov - poradensky pôsobí pri zefektívňovaní procesu učenia a pri rozvíjaní tvorivosti žiakov, pomáha pri riešení študijných problémov žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, pomáha pri odstraňovaní školskej fóbie a trémy.
 - ❖ Poradenstvo v profesijnom vývine žiakov – má prehľad o faktoroch, ktoré sa zohľadňujú pri výbere ďalšieho štúdia a voľby povolania, učí žiakov, ako majú správne využiť svoje schopnosti na trhu práce, má prehľad o študijných výsledkoch žiakov.
 - ❖ Poradenstvo pre učiteľov – pomáha pri zefektívňovaní výchovno-vzdelávacieho procesu, pomáha učiteľom zaradiť poradenstvo do vyučovania.

1.1.2 Osobnostné predpoklady

K osobnostným predpokladom zaraďujeme vlastnosti a schopnosti výchovného poradcu. Tie by mal neustále rozvíjať a upevňovať. Pri vykonávaní práce výchovného poradcu je veľmi dôležité, aby dokázal komunikovať so žiakmi, s ktorými pracuje, vie navodiť takú atmosféru, ktorá pozitívne pôsobí na myslenie aj správanie žiaka. Pri jeho práci je dôležité aby disponoval určitou dávkou sebaovládania a asertivity, mal by spĺňať charakterové a mravné požiadavky z profesionálnej etiky, t.j. byť diskretný a taktný. Vo svojej práci by mal vedieť znášať psychickú záťaž. Problémy vie riešiť s chladnou hlavou. Je ochotný pomôcť a poradiť. Vie sa vžiť do pocitov iných, vie si zorganizovať svoju činnosť, vie navodzovať také situácie, aby dokázal žiakom

motivovať do budúcnosti. Pri práci so žiakmi má vybudovanú prirodzenú autoritu. Má vzbudzovať dôveru, aby mohol spolupracovať s rodičmi, učiteľmi, inými poradenskými zariadeniami a hlavne s deťmi a mládežou.

1.1.3 Kvalifikačné predpoklady

Napriek tomu, že miesto výchovného poradcu funguje už niekoľko rokov, nemožno vymedziť určité a platné kvalifikačné predpoklady. Ak niekto chce vykonávať funkciu výchovného poradcu, musí mať nadobudnuté vysokoškolské vzdelanie v pedagogickom smere. Mal by absolvovať špecializačné inovačné štúdium pre výchovných poradcov. Toto vzdelávanie organizuje Ministerstvo školstva (Šefránková, 2006). Úradom, pod ktorý spadá výchovný poradca je Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave. Vyhláška MŠ SR č. 437/2009 Z. z. v znení neskorších predpisov, v ktorej sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov, nestanovuje absolvovanie štúdia alebo prax potrebnú pre vykonávanie tejto funkcie. Funkciu výchovného poradcu vymenúva riaditeľ školy z radov pedagogických zamestnancov.

Špecializačné inovačné štúdium (ŠIŠ) – tento projekt bol vypracovaný v roku 1999 a neskôr ho schválilo MŠ SR, má celoslovenskú platnosť, jeho rozsah je 200 hodín, pričom je rozdelený do 2 školských rokov, absolvovanie ŠIŠ nahradzuje 1. kvalifikačnú skúšku pedagogického zamestnanca. ŠIŠ obsahuje 4 vzdelávacie bloky:

- nové trendy v pedagogike a pedagogický prieskum,
- informačné technológie v práci výchovného poradcu a ich využitie pri profesijnej orientácii a kariérnom poradenstve,
- tvorba záverečných prác,
- výchovné poradenstvo - metodická príprava, prednášky a semináre, základy sociálno-psychologickej zážitkovej prípravy.

1.2 Úlohy výchovného poradcu

Práca výchovného poradcu v otázkach výchovy, vzdelávania a profesijnej orientácie detí, v oblasti prevencie sociálno-patologických javov je vo všeobecnosti vymedzená v zákone č. 245/2008 Z. z. Ak chápeme úlohy výchovného poradcu vo všeobecnosti, môžeme uviesť tieto činnosti jeho práce (Dianovská, 2009):

- koordinačná činnosť - sprostredkovanie prepojenia školy s poradenskými zariadeniami a inými odbornými zariadeniami zaoberajúcimi sa starostlivosťou o deti a mládež, poskytovanie metodickéj pomoci pedagogickým zamestnancom, poskytuje vedeniu školy návrhy a doporučenia, ktoré sa týkajú výchovy, vzdelávania, prevencie a nápravy problémov jednotlivých žiakov
- koncepčno- plánovacia činnosť
- informačná činnosť- poskytuje žiakom, zákonným zástupcom a pedagogickým zamestnancom školy informácie o činnosť i zariadení výchovného poradenstva a možnostiach využívania ich odborných služieb, informácie z oblasti utvárania všestranne rozvinutej osobnosti žiakov v procese výchovy a vzdelávania, informácie z oblasti prevencie a nápravy problémov, ktoré sa vyskytujú vo vývoji, výchove a vzdelávaní detí a mládeže a informácie o štúdiu na stredných školách, vysokých školách a voľbe povolania, poskytuje informácie zamestnancom inštitúcií a organizácií pracujúcich s deťmi a mládežou v oblasti výchovy a vzdelávania
- vyhodnocovacia činnosť- analyzuje a vyhodnocuje proces poradenstva v škole a poskytuje informácie a analýzy vedeniu školy, žiakom, zákonným zástupcom a pedagogickým zamestnancom školy v oblasti rozvíjania osobnosti žiakov, ich výchovy a vzdelávania, riešení problémov, ktoré sa u nich vyskytujú a v otázkach prípravy žiakov na štúdium a voľbu povolania
- prieskumná a selektívna činnosť - metodicky usmerňuje a zjednocuje diagnostickú činnosť triednych učiteľov pri používaní konkrétnych pedagogických diagnostických metód, analýze, overovaní, spracovaní a interpretácii získaných údajov, vedení pedagogickej dokumentácie a pri spracovaní osobných charakteristík žiakov, pri vyhľadávaní a sledovaní mimoriadne nadaných a talentovaných žiakov a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (významných pre voľbu ďalšieho štúdia a povolania), uskutočňuje vlastnú diagnostickú činnosť u žiakov, ktorí vyžadujú z výchovných, vzdelávacích a sociálnych dôvodov zvláštnu pozornosť a vedie o nich evidenciu a dokumentáciu, navrhuje žiakom na odborné vyšetrenie do pedagogicko-psychologických poradní a pripravuje potrebné podklady.

Podľa J. Boroša (1980), môžeme úlohy výchovného poradcu rozdeliť:

- 1) Informačné úlohy - v týchto úlohách sa výchovný poradca zameriava na propagáciu cieľov a základných princípov výchovného poradenstva medzi žiakmi, učiteľmi a rodičmi, tieto úlohy zahŕňajú aj špeciálne otázky týkajúce sa voľby povolania.
- 2) Odborno-metodické úlohy – sú zamerané na učiteľov, vychovávateľov a slúžia ako pomoc pri práci so žiakmi, ide o poskytovanie metodických a odborných rád, výchovný poradca vypracúva návrhy a odporúčania týkajúce sa výchovy, vzdelávania a prevencie.
- 3) Diagnostické úlohy – výchovný poradca využíva metódy pedagogickej diagnostiky na spoluprácu so žiakmi, rodičmi, učiteľmi, školským psychológom a aj s iným poradenským zariadením. Pedagogická diagnostika slúži výchovnému poradcovi ako metodický materiál pre ďalšiu prácu so žiakom.
- 4) Poradenské úlohy – v týchto úlohách sa výchovný poradca zameriava na riešenie individuálnych problémov, poskytuje poradenskú pomoc pre rodičov, žiakov a učiteľov.

1.2.1 Úlohy výchovného poradcu na základnej škole

Môžeme konštatovať, že práca výchovného poradcu na základnej škole reálne nespĺňa také požiadavky ako je potrebné a ako si to vyžaduje prax. Často sa stáva, že výchovný poradca je zaraďovaný do takých činností, ktoré s náplňou jeho práce vôbec nesúvisia. Výchovný poradca by sa mal sústreďovať na žiakov už od 1. ročníka.

Na I. stupni ZŠ výchovný poradca vykonáva prevenciu a profylaxiu, sústreďuje sa na spoluprácu s učiteľmi prvých ročníkov, pomáha im pri vyhľadávaní žiakov s problémami v učení, konzultuje s nimi vhodnosť využívania pedagogických metód. Spolupracuje s rodičmi, aby bolo možné predchádzať problémom súvisiacim s rodinným prostredím. Veľmi dôležitá je spolupráca so žiakmi, pretože počas nástupu do školy sa veľmi ťažko začleňujú do nového kolektívu. Preto je úlohou výchovného poradcu takéto deti postupne začleňovať a pomáhať im adaptovať sa do nového prostredia. Počas štúdia na I. stupni sa výchovný poradca sústreďuje na vyhľadávanie talentovaných a nadaných žiakov, ale aj žiakov, ktorí si vyžadujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Všetky tieto faktory si vyžadujú úzku spoluprácu s rodičmi, triednym učiteľom, špeciálnym pedagógom a školským psychológom (Vincejová, Jorčíková, 2006).

V 5. ročníku sa najväčšia pozornosť sústreďuje na prechod žiakov z I. na II. stupeň ZŠ. Je to z toho dôvodu, pretože niektoré deti sa veľmi ťažko prispôbujú novým zmenám a to im v ďalšom štúdiu môže spôsobovať problémy. Je potrebné pozorovať žiakov, ktorí mali problémy už na I. stupni. Hovoríme o žiakoch, u ktorých sa vyskytovali problémy s učením, či o žiakoch zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo o žiakoch so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

II. stupeň ZŠ - úlohy výchovného poradcu sa menia vzhľadom na to, že musí vykonávať činnosti súvisiace s profesijnou orientáciou žiakov. Veľmi významná je spolupráca s rodičmi, kedy ich výchovný poradca informuje o otázkach voľby strednej školy, o druhoch, učebných a študijných odboroch, aké sú podmienky prijatia na SŠ a či výber žiaka zodpovedá kritériám SŠ. Tieto informácie sú rodičom poskytované formou besied a diskusií v rámci rodičovských združení.

V 8. ročníku sa výchovný poradca sústreďuje na informovanie rodičov a žiaka o výsledkoch prieskumov SŠ. V tomto období je dôležité vykonávať individuálne konzultácie so žiakom aj rodičmi.

V 9. ročníku sa doladuje výber žiaka, pričom výchovný poradca využíva informácie ktoré sprostredkujú školské výpočtové strediská.

Tabuľka č. 1: Plánovanie práce výchovného poradcu v profesijnej oblasti na ZŠ
(E. Vincejová, O. Jorčíková, 2006).

A) Práca so žiakmi	B) Práca s rodičmi (závisí od postoja rodiča)	C) Problémoví žiaci z hľadiska výberu povolania
Uvedenie žiaka do sveta práce (7.- 8. Ročník)	<ul style="list-style-type: none"> -Rodič, ktorý spolupracuje so školou -Rodič, ktorý odmieta spoluprácu -Nevyhradený typ rodiča 	<ul style="list-style-type: none"> -zle rozhodnutí žiak -nerozhodnutí žiak -žiak dobre rozhodnutí, ale v konflikte -žiak dobre rozhodnutý, ale jeho možnosti sú lepšie
<ul style="list-style-type: none"> - Poznanie sveta práce - Kariérne poradenstvo - Obraz o práci, predstavy - Výsledky v škole 		
Výchova k sebapoznávaniu (8. Ročník)		
<ul style="list-style-type: none"> - Poznanie seba samého - Hodnotenie od učiteľov - Čo chcem dosiahnuť 		
Pomoc pri priamej voľbe (9. ročník)		
<ul style="list-style-type: none"> - Exkurzie - Dni otvorených dverí - Besedy - Štatistiky 		

1.2.2 Výchovný poradca a spolupráca

Prácu výchovného poradcu môžeme označiť ako samostatnú činnosť, ale je potrebné dodať, že je dôležitá aj spolupráca s inými partnermi, ktorí mu pomáhajú zefektívňovať jeho činnosť. J. Boroš (1980) definuje spoluprácu takto:

- Výchovný poradca a škola – od tejto spolupráce sa odráža celá činnosť výchovného poradcu, je dôležité, aby riaditeľ školy vedel do tejto funkcie zvoliť takého pedagogického pracovníka, ktorý vie pracovať svedomito a jeho činnosť sa bude odzrkadľovať na výsledkoch.
- Výchovný poradca a triedny učiteľ – pri tejto spolupráci je najdôležitejšia komunikácia, často sa však stáva, že výchovný poradca a triedny učiteľ nevedia nájsť spoločné riešenie na daný problém. Napriek tomu výchovný poradca pomáha učiteľovi voliť vhodné metódy pri práci so žiakmi.
- Výchovný poradca a žiaci – táto spolupráca si vyžaduje veľa úsilia, pretože výchovný poradca by mal využiť všetky svoje schopnosti na to, aby si dokázal vytvoriť pozitívny vzťah so žiakom, pretože len vtedy bude môcť postupovať vo svojej práci ďalej. Výchovný poradca by mal vedieť u žiakov vzbudiť dôveru, ale musí si vedieť hneď na začiatku vybudovať autoritu. Spolupráca medzi žiakom a výchovným poradcom je potrebná počas celého štúdia, kedy výchovný poradca sleduje žiaka, poznáva jeho schopnosti, vedomosti a všetky tieto informácie mu pomáhajú k tomu, aby na konci štúdia dokázal žiaka správne usmerniť pri voľbe jeho budúceho povolania.
- Výchovný poradca a rodičia – súčasťou tejto spolupráce je informovať rodičov o možnostiach, pomocou ktorých môžu spolu komunikovať, o úlohách, ktoré vykonáva výchovný poradca a v neposlednom rade o poskytovaní pomoci a rád pre rodičov. Všetky tieto činnosti sa vykonávajú prostredníctvom stretnutí, formou rodičovských združení alebo individuálnych rozhovorov.

1.3 Poradenstvo pri voľbe povolania

Výchovný poradca v ZŠ musí mať schopnosť odhaliť a správne poradiť, k akému povolaniu by sa mal žiak venovať. Výchovný poradca čerpá zo svojich odborných vedomostí a zručností so zreteľom na osobnosť žiaka, pretože žiak niekedy precení svoje možnosti a má vysoké ambície, ktoré ho vedú k nesprávnej voľbe.

Dieťa už od ranného veku prechádza viacerými štádiami voľby povolania. J. Koščo (1987) uvádza 4 štádiá, počas ktorých si človek utvára hodnoty a vzťah k voľbe povolania:

- 1) Štádium fantázií – je to prvé štádium, v ktorom si deti v predškolskom veku vytvárajú predstavy o svojom budúcom povolání, využívajú pritom svoju fantáziu, no nemyslia na skutočnú realitu tejto profesie. V tomto období sú pre deti typické hry, kedy sa vžívajú do vysnívanej profesie. Toto štádium sa zvyčajne končí na prvom stupni ZŠ.
- 2) Štádium záujmu – nastáva v období 10-12 rokov, vtedy sa fantázia mení na záujmy, deti v tomto období začínajú rozmýšľať o povolání, ktorého podstata sa im zdá byť zaujímavá.
- 3) Štádium schopností – toto štádium je charakteristické pre deti vo veku 14-15 rokov, do popredia sa dostáva schopnosť, kedy môžu mať odmietavý postoj k povolaniam, ktoré sú pod alebo nad ich úrovňou schopností.
- 4) Štádium praktických pokusov – prebieha približne vo veku 20 rokov, v tomto štádiu vznikajú prvé pokusy nájsť si zamestnanie, postupne nadobúdajú nové vedomosti o pracovnom trhu, pre toto obdobie je charakteristické, že mladí ľudia v tomto veku často menia povolanie a tým nadobúdajú nové skúsenosti.

1.4 Diagnostika žiaka

Jedným z najdôležitejších úloh výchovného poradcu je vedieť správne usmerniť žiaka k vhodnému výberu povolania. Aby dokázal žiakovi správne poradiť, potrebuje nielen všeobecné zručnosti a kvalifikáciu, ale mal by vedieť správne uplatniť pedagogickú diagnostiku. Je však potrebné uviesť, že diagnostika nie je iba vzťah žiak – výchovný poradca, ale je potrebná spolupráca aj s rodičmi a učiteľom či školským psychológom. „Pedagogická diagnostika je vedná disciplína, zaoberajúca sa otázkami diagnostikovania v edukácii, kde zistené informácie slúžia na plánovanie výchovno-vzdelávacieho procesu žiaka, učiteľa, rodičov alebo podmienok výchovy a vzdelávania“ (Gavora, 1999). Pedagogická diagnostika dáva výchovnému poradcovi priestor pre individuálnu prácu so žiakom. Môžeme uviesť a popísať základné metódy diagnostiky, ktoré pomáhajú pri práci so žiakmi sústreďujúcimi sa na voľbu povolania:

Rozhovor – ide o skúmanie osobnosti žiaka, zisťujeme jeho pohľad na svet, jeho postoje a ciele. Môžeme hovoriť o viacerých formách:

Individuálny rozhovor- vykonávame ho vtedy, ak chceme so žiakom nadviazať bližší kontakt, aby sme sa dozvedeli o jeho hodnotách, záujmoch a pri individuálnom rozhovore si výchovný poradca prehľbuje doteraz získané informácie o žiakovi.

Skupinový rozhovor- ide o rozhovor medzi výchovným poradcom a skupinou žiakov, spravidla je to približne 10 až 15 členná skupina, neodporúča sa, aby bol takýto rozhovor vedený s celou triedou. Formou dialógu sa rozpráva na vopred vypracované otázky, kedy si odpovede žiakov zaznamenávame alebo je to voľnejší rozhovor, kedy spontánne tvoríme otázky, na ktoré žiaci odpovedajú.

Rozhovor môžeme rozdeliť na 3 fázy:

úvodná - nadviazanie kontaktu,

diagnostická – kladenie konkrétnych otázok,

záverečná – zhodnotenie získaných poznatkov.

Pozorovanie – najpoužívanejšia diagnostická metóda. O. Zelinková(2001) charakterizuje pozorovanie ako systematické sledovanie a zaznamenávanie prejavov dieťaťa s cieľom rozhodnúť o optimálnom vedení dieťaťa . Pozorovaním zisťujeme ako sa žiak správa v kolektíve, aké sú jeho sociálne vzťahy s okolím, jeho osobnostné predpoklady. Pri pozorovaní je dôležité, aby výchovný poradca pracoval v neutrálnej nálade, pretože aj to má veľký vplyv na výsledok hodnotenia. Pozorovanie môžeme rozdeliť z viacerých hľadísk (Malá a kol., 2009):

Z hľadiska časového trvania: krátkodobé

dlhodobé

Z hľadiska objektu pozorovania: seba pozorovanie

pozorovanie iných

Z hľadiska počtu pozorovaných členov: individuálne

skupinové

Z hľadiska počtu pozorovaných javov: celostné

čiastkové

Z hľadiska poznania pozorovateľa: participatívne

nepozorované

Dotazník – táto metóda sa využíva na zistenie záujmov, schopností žiaka. V dotazníku sú vypracované otázky, na ktoré chceme, aby žiak odpovedal. Pri používaní tejto metódy je riziko, že žiak bude odpovedať neúprimne a nepravdivo, preto

sú niekedy vypracovávané anonymné dotazníky, ktoré dávajú žiakovi väčšiu voľnosť v odpovediach.

Analýza dokumentov – Analýza spontánnych výtvorov je dôležitým zdrojom informácií, ktoré nemožno získať iným spôsobom, ale môžu byť dôležité pre určenie správneho záveru (Vágnerová, Klégrová, 2008). Pri tejto metóde si všimame napríklad písomný prejav, pri kresbách – rozloženie postáv na obrázku a pod. Pri využívaní tejto metódy je dobré spolupracovať so školským psychológom.

M. Vágnerová a J. Klégrová (2008) rozdeľujú analýzu dokumentov nasledovne: Analýza písomných dokumentov – ide o skúmanie školských zošitov, domácich úloh, sleduje sa formálna úprava a obsah.

Analýza kresby – analyzujú sa väčšinou také výtvory, ktoré nevznikli pod vedením učiteľa, posudzuje sa, či žiak mení témy alebo dlhodobo využíva iba jednu.

Spôsob úpravy osobného teritória – prejavuje sa u starších detí, ktoré majú predstavu a dokážu si ju presadiť.

1.5 Výhovný poradca v zahraničí

Nielen u nás sa na školách poskytujú služby výchovného poradenstva. Nie vždy je to priamo funkcia výchovného poradcu. Jeho úlohy má v mnohých krajinách v kompetencii školský psychológ. Kedy je jeho úlohou spolupracovať a poskytovať pomoc žiakom, rodičom aj učiteľom.

Príkladom, podobným nášmu výchovnému poradenstvu, je USA. Výhovný poradca sa nazýva školský poradca, pracuje so žiakmi, u ktorých sa vyskytuje nejaký problém, či už je z oblasti vzdelávania alebo oblasti osobného života, vypracováva a koordinuje aktivity a činnosti zamerané na voľbu budúceho povolania. Funkcie a úlohy sú v mnohých oblastiach podobné až rovnaké ako u nás. Školský poradca zväčša pracuje na jednej škole. Rozdiel je v tom, že okrem poradenstva nevykonáva žiadnu inú činnosť, t.j., nemá vyučovaciu povinnosť a nemusí mať pedagogické skúsenosti. Na vykonávanie tejto funkcie je potrebné iba odborné špecializačné štúdium (Šefránková, 2007).

Na voľbu povolania je v USA kladený veľký dôraz, možno práve preto je práca školského poradcu taká dôležitá a uznávaná.

2 Činitele ovplyvňujúce voľbu povolania

Voľba povolania je jednou z najdôležitejších úloh v živote žiaka, pretože tento výber môže ovplyvniť jeho budúcnosť. Je mnoho činiteľov, ktoré ovplyvňujú jeho voľbu, medzi najzákladnejšie patrí: rodina, škola a osobnosť žiaka.

2.1 Rodina

Rodinu môžeme označiť ako základnú bunku spoločnosti, pretože práve rodina je ten činiteľ vo výchove, pomocou ktorého sa začleňujeme do spoločnosti a formujeme našu osobnosť. Charakteristické znaky rodiny (Kominarec a kol., 2005):

- je spoločensky uznávaná forma partnerského spolužitia
- členovia rodiny žijú v jednej domácnosti
- členov rodiny spájajú príbuzenské vzťahy
- každá rodina má svoje tradície(kultúrne, spoločenské, duchovné)
- členovia rodiny navzájom spolupracujú a pomáhajú si pri plnení rodinných úloh.

Ak hovoríme o rodine, môžeme rozoznávať tieto typy:

- Orientačná rodina – je to rodina, v ktorej sme sa narodili a v ktorej vyrastáme, sme v nej objektom výchovy.
- Reprodukčná rodina – zakladáme si ju sami, preberáme úlohu rodiča.
- Nukleárna rodina – znamená, že v rodine žijú rodičia s deťmi.

2.1.1 Funkcie rodiny

Rodina poskytuje dieťaťu už od narodenia určité zázemie, pomáha mu formovať hodnotovú orientáciu, záujmy a pomáha dieťaťu uplatniť sa do budúceho života.

L. Višňovský (2002) charakterizuje tieto funkcie:

- 1) Biologická funkcia – považuje sa za jednu z najdôležitejších funkcií, úlohou je zabezpečiť pokračovanie rodu - reprodukciu,, tieto funkcie môžeme označiť aj ako uspokojovanie biopsychických potrieb manželov.
- 2) Ekonomická funkcia - zaraďujeme sem chod domácnosti a uspokojovanie základných biologických potrieb, t.j. zabezpečiť bývanie, stravovanie, spánok a iné. Do tejto funkcie môžeme zaradiť finančné príjmy zárobkovočinných členov rodiny a vybavenie domácnosti materiálными potrebami (Kominarec, 2005).
- 3) Výchovná funkcia – je charakterizovaná ako nenahraditeľná, rozhodujúca funkcia, úlohou rodičov je pripraviť dieťa na život v spoločnosti, rodina má dieťaťu

poskytovať modely správania, rola otca a rola matky by mala byť uplatňovaná pri výchove detí, čo môže neskôr ovplyvniť osobnosť dieťaťa. Je dobré, ak tieto úlohy rodina naplňa, pretože na výchovu v rodine nadväzuje výchova v škole. Výchovnú funkciu ovplyvňujú viaceré činitele (Kominarec, 2005):

- demografické- veľkosť rodiny, vek, zamestnanosť a pod.
 - ekonomické- finančné zabezpečenie rodiny súvisí s vytvorením podmienok na oddych, učenie, stravovanie.
 - kultúrne- vzdelanie, kultúrna úroveň.
- 4) Psychohygienická a emocionálna funkcia – pre plnenie tejto funkcie je dôležitá atmosféra v rodine, emocionálne vzťahy- vzťahy medzi rodičmi, rodičmi a deťmi a medzi súrodencami.
 - 5) Ochranná funkcia – ide o ochranu detí pred negatívnymi vplyvmi z prostredia, ochrana pred sociálno-patologickými javmi. Túto funkciu zastrešuje Zákon o rodine(36/2005 Z. z.).
 - 6) Socializačná funkcia – rodina pripravuje dieťa na vstup do spoločnosti, nadväzovanie medziludských vzťahov.
 - 7) Rekreačná funkcia – poskytuje priestor na oddych a rozvoj záujmov, rodina má vedieť zorganizovať voľný čas tak, aby ho dieťa dokázalo čo najefektívnejšie využiť.

Znaky pozitívnej rodinnej výchovy

Ak chceme, aby medzi jednotlivými členmi rodiny boli vybudované pozitívne vzťahy, je dôležité, aby boli splňané viaceré požiadavky (Kominarec, 2005, str. 60):

- dobré vzťahy v rodine, zodpovednosť rodičov za výchovu detí,
- osobný príklad starších členov rodiny, autorita rodičov,
- emocionalita vo vzťahoch medzi rodičmi a deťmi,
- prispôsobenie výchovy, jej obsahu, metód, foriem veku dieťaťa a jeho individuálnym osobitostiam,
- rozvážne používanie foriem odmien a trestov, správna miera prítomnosti v prístupe k deťom,
- vytvorenie režimu dňa dieťaťa na základe biologicko-hygienických a pedagogicko-psychologických kritérií,
- spolupráca rodiny a školy pri výchove detí.

2.1.2 Typy rodín

1. Typológia rodiny podľa vzťahov členov a plnenia funkcií

Funkčná rodina - možno ju nazvať tiež pojmom normálna rodina, harmonická rodina, zdravá rodina alebo neklinická rodina. Vo funkčnej rodine členovia na seba berú ohľad a rešpektujú sa. Komunikácia v rodine je živá, aktívna. Členovia medzi sebou veľa komunikujú, riešia svoje problémy spoločne. Je tu pozitívna atmosféra. Rodina zvláda domácnosť hladko, bez veľkého dohadovania. Závažnejšie záležitosti rozhodujú rodičia, a to tak, že sa obaja držia dohodnutého riešenie, aj keď ich názory môžu byť rôzne. V niektorých sférach je deťom dovolené, aby s rodičmi diskutovali a pri konečnom rozhodnutí sa berie ohľad na prania detí.

Dysfunkčná rodina – charakterizovaná tiež ako klinická rodina je definovaná prítomnosťou nejakej poruchy. Potreby a prania členov rodiny sú zriedka prijímané ako prijateľné, a sú odmietané. Bežným javom v klinických rodinách sú ostré mocenské boje a rodina sa potom začne deliť mnohokrát na 2 tábory. Niektorí členovia rodiny z chodu domácnosti buď úplne vypadávajú, alebo robia niečo iné, ako je práve potrebné. V dysfunkčnej rodine nie sú jasné kompetencie.

2. Typológia rodiny podľa štruktúry

Úplná rodina – je to taká rodina, ktorú tvorí otec, matka jedno dieťa alebo viac detí. Táto rodina plní všetky funkcie.

Neúplná rodina – tento typ je charakteristický pre rodinu, v ktorej žije jeden rodič a jedno alebo viac detí. V tejto rodine druhý rodič chýba z rôznych príčin (úmrtie, rozvod, slobodná matka a i.). Chýba rodičovský vzor, či už zo strany otca alebo zo strany matky.

2.1.3 Rodinný životný cyklus

V odbornej literatúre neexistuje celkom jednotný názor na určenie počtu fáz rodinného životného cyklu.

O. Matoušek (2003) hovorí o 3 vývinových fázach rodiny:

- o rodine s predškólakom,
- o rodine s deťmi školského veku a dospelujúcimi,
- o rodine opustenej deťmi.

I. Pláňava (2000), člení životný cyklus rodiny na etapu od svadby po pôrod, rodina s malými deťmi, rodina so školákmi, vylietanie z hniezda a piata etapa - sami dvaja.

1.) štádium adaptačné - je späté s ritualizovanou rodinnou udalosťou, oficiálnym sobášom a so svadbou. Pre toto štádium je charakteristické, že dvojica, ktorá vstúpila do manželstva, utvára vzťahový rámec budúcej rodiny- tvorí sa párová identita.

2.) štádium narodenia prvého dieťaťa – považuje sa za jedno z najnáročnejších štádií životného cyklu rodiny. Narodením dieťaťa sa rozširuje pôvodná manželská dvojica, matka sa v 1.rade orientuje na dieťa a jeho potreby.

3.) narodenie ďalších detí – narodenie druhého dieťaťa a ďalších detí do rodiny a ich výchova je spätá s tretím štádiom životného cyklu rodiny. Dôležitým momentom je schopnosť rodičov podporovať vytváranie pozitívnych súrodeneckých vzťahov.

4.) rodina so školákmi - vstupom najstaršieho dieťaťa do školy sa začína 4.fáza životného cyklu rodiny. Dieťa preberá na seba novú rolu, rolu školáka, ktorá je nevyberová, vyplýva zo zákona. Vstup do školy je zároveň potvrdením normality dieťaťa, teda že je zrelé na dochádzku do školy.

5.) rodina s dospievajúcimi deťmi – vzhľadom k špecifikám pubescentného veku a začiatku adolescencie je toto obdobie považované za mimoriadne náročné pre rodičovský pár. Výchova v tomto štádiu nezasahuje len oblasť pohlavného usmerňovania, ale týka sa aj usmernenia v profesijnej orientácii, podpory záujmových a kultúrnych aktivít a pod.

6.) zužovanie sa rodinnej štruktúry – pre štádium opúšťania rodinného hniezda je typický odchod najčastejšie najstaršieho dieťaťa z domu. Rodina sa teda začína zužovať a prichádza k prvej separácii rodičovského páru od dieťaťa.

7.) rodina bez detí a koniec životného cyklu rodiny - táto fáza je spätá s prípravou na starorodičovskú rolu, resp. už s jej prijatím, ktorá býva popísaná ako jedna z najkrajších rodinných rolí. Pôvodná veľká rodina sa síce zúžila na rodičovský pár.

Koniec životného cyklu predstavuje smrť jedného rodiča z rodičovského páru. Ide o najsmutnejšiu fázu, jej zvládnutie je ovplyvnené vzájomnou podporou, porozumením a schopnosťou pomôcť najmä ovdovenému rodičovi.

Štýly rodinnej výchovy

M. Zelina (1996, str.59) uvádza, že štýly výchovy sú dané tromi hľadiskami, ktoré sa navzájom kombinujú:

- náročnosť - nenáročnosť,
- kontrola - sloboda,

- odmeňovanie - trestanie.

Na základe týchto typov a ich vzájomných kombinácií môžeme rozlíšiť týchto 9 štýlov výchovy (E. Fulková, 2004, str. 42):

- 1) výchova úspechmi – tento štýl je charakteristický tým, že rodina na jednej strane zahrňuje dieťa láskou, no na druhej strane sú na dieťa kladené vysoké požiadavky, častá kontrola a používanie odmien,
- 2) nadmieru starostlivá výchova – charakteristická silná láska, nízke požiadavky, častá kontrola,
- 3) liberálna výchova – prevažuje láska a akceptácia, vysoká dôvera, nízke požiadavky,
- 4) demokratická výchova – pre tento štýl je typická láska a akceptácia, vysoká dôvera prejavujúca sa v zriedkavejšími kontrolami,
- 5) rigorózný autokratizmus - charakterizujeme ho nepriateľstvom, chýba akceptácia, trestanie je hlavný spôsob ako vplývať na správanie dieťaťa,
- 6) punitívny autokratizmus – vysoký stupeň nepriateľstva, chýba akceptácia a empatia, častá kontrola a tresty,
- 7) príležitostný aristokratizmus – podobný štýl výchovy ako predchádzajúce dva štýly, rozdiel je v tom, že z častej kontroly sa stáva zriedkavá,
- 8) zanedbávajúca výchova – chýbajú odmeny aj tresty, prevláda nezáujem o dieťa, chýba akceptácia.
- 9) zavrhujúca, odmietavá výchova – napriek tomu, že vo výchove prevládajú nízke požiadavky, zriedkavá kontrola, v rodine sú uplatňované prísne tresty.

2.2 Škola

Škola je spoločenská inštitúcia, ktorej tradičnou funkciou je poskytovať vzdelávanie žiakom príslušných vekových skupín v organizovaných formách, podľa určitých vzdelávacích programov. „Základná škola v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania tohto zákona podporuje rozvoj osobnosti žiaka vychádzajúc zo zásad humanizmu, rovnakého zaobchádzania, tolerancie, demokracie a vlastenectva, a to po stránke rozumovej, mravnej, etickej, estetickej, pracovnej a telesnej. Poskytuje žiakovi základné poznatky, zručnosti a schopnosti v oblasti jazykovej, prírodovednej, spoločenskovednej, umeleckej, športovej, zdravotnej, dopravnej a ďalšie poznatky a

zručnosti potrebné na jeho orientáciu v živote a v spoločnosti a na jeho ďalšiu výchovu a vzdelávanie“ (Zákon 245/2008, § 29).

Školu charakterizujú nasledovné znaky:

- Vzdelávací proces sa uskutočňuje v štandardných a typizovaných podmienkach.
- Vzdelávací proces je zabezpečený relatívne stálym zborom odborne pripravených pracovníkov.
- Vzdelávací proces sa uskutočňuje prostredníctvom typickej organizačnej formy- vyučovacej hodiny.
- Výchovno-vzdelávací proces sa vyznačuje vysokým stupňom organizovanosti a zámernosti.

2.2.1 Funkcie školy

„Funkcie školy majú za úlohu zdôrazniť očakávania, ktoré spoločnosť spája s činnosťou školských inštitúcií. Úlohy a očakávania označené ako funkcie školy umožňujú jej opodstatnenie, prostredníctvom funkcií je jej činnosť prijímaná na verejnosti. Činnosť školy je neobyčajne zložitá a pre prehľadnosť bývajú špecifikované niektoré ciele, ktoré naplňuje. Keďže ciele požaduje spoločnosť, sú súčasne považované za spoločenské funkcie školy“ (Štátny pedagogický ústav, http://www2.statpedu.sk/buxus/spu/04_KOLA_A_FUNKCIE_KOLY_PDF/01.U_ebn_texty.pd, 2011, str.3).

Môžeme ich rozčleniť z dvoch pohľadov, a to, z pohľadu rodiny a z pohľadu spoločnosti.

Funkcie školy z pohľadu rodiny (Fulková, 2004):

- a) Funkcia personalizačná – rozvíjanie a formovanie individuálnych schopností, záujmov,
- b) Funkcia kvalifikačná – poskytnutie vedomostí, zručností a vlastností, ktoré sú dôležité a potrebné na vykonávanie pracovných úloh v budúcich profesiách,
- c) Funkcia socializačná – človek získava v škole určité spôsoby správania a názory, vytvára si o sebe a ostatných určitý obraz, učí sa určitým rolám.
- d) Funkcia integračná – poskytnutie orientácie v rôznych oblastiach spoločenského života, napríklad umenie, kultúra, politika a iné.

Funkcie školy z pohľadu školy (Fulková, 2004):

- a) Funkcia kvalifikačná – spoločnosť očakáva od školy, že kvalitne a odborne pripraví človeka na vykonávanie jeho budúceho zamestnania,
- b) Funkcia selektívna - Selekcia alebo výber sa uskutočňuje na rôznych úrovniach školského vzdelávania a môže jednotlivcom uľahčovať ďalšiu kariéru, iným ju naopak sťažovať alebo celkom znemožniť. Škola poskytovaním výchovy a vzdelávania a oceňovaním jej výsledkov vysvedčením a diplomom realizuje tzv. alokáciu,
- c) Funkcia alokačná – priebeh vzdelania a jeho ukončenie rozhodujú o tom, aké zamestnanie si jednotlivec bude môcť v budúcnosti vybrať, základné delenie jednotlivcov do systému spoločenskej deľby práce. Touto funkciou škola ovplyvňuje prístup k rôznym zamestnaniam a následne tým aj k dosiahnutiu sociálnej prestíže a k materiálnemu zabezpečeniu do budúcnosti.

2.3 Osobnosť žiaka

„Osobnosť žiaka je súhrn vzájomne spätých kvalitatívne rôznorodých vlastností a čŕt, ktoré vytvárajú individuálnu charakteristiku týkajúcu sa jeho prežívania, správania a sebaregulácie“ (Višňovský a kol.,2002, str. 59).

Delíme ju do štyroch zložiek (Višňovský a kol.,2002):

- motivácia, záujmy a sklony
- schopnosti a vlohy
- charakter
- temperament a typológia

1. Motivácia a vôľa

Každá ľudská činnosť má nejakú príčinu - motív.

Motivácia je proces aktivity vyvolanej motívom a končiaci sa uspokojením motívu.

J. Průcha (1997) rozlišuje tri druhy motivácie:

- motivácia viazaná na vyučovacie predmety,
- motivácia viazaná na školu,
- motivácia vyplývajúca zo žiakovho sebahodnotenia.

Kým sa začneme učiť, pracovať, športovať ...kým začneme uskutočňovať čin, akciu, prebehne v našom vedomí viacero procesov, ktoré nazývame vôľové procesy:

- vytýčenie cieľa - uvedomovanie si toho, čo chceme,

- boj motívov - posúdenie motívov pre a proti vykonaniu,
- rozhodnutie - výber jednej z možností a jej uskutočnenie. Rozhodnutie zacielené do ďalekej budúcnosti je predsavzatie,
- uskutočnenie rozhodnutia - vykonanie záveru rozhodnutia,
- kontrola a sebakontrola splnenia vytýčeného cieľa - často sa zanedbáva, preto si treba osvojiť cieľavedomosť a vytrvalosť.

„Vôľa je psychický proces, ktorým človek riadiť svoju činnosť zameranú na dosiahnutie vedome vytýčených cieľov a prekonáva prekážky. Je to schopnosť vykonávať chcenú, zamýšľanú a naplánovanú činnosť“ (Verešová, 2007, str. 35).

Vôľové konanie má 3 fázy (Verešová, 2007, str. 35):

- príprava vôľového konania,
- rozhodovanie- konkrétneho cieľa a spôsobov činnosti,
- uskutočnenie vôľového konania- dosiahnutie cieľa.

2.Schopnosti a vlohy

Schopnosti sú dôležitou zložkou osobnosti. Pri utváraní schopností sú dôležité vrodené dispozície. Ak chceme formovať schopnosti, musíme disponovať určitými vlohami. M. Verešová (2007) uvádza, že ak opisujeme schopnosti, rozlišujeme pojmy: schopnosť, nadanie a talent.

„Schopnosť je naučená vlastnosť, pomocou ktorej môžeme vykonávať určitú činnosť. Nadanie sa charakterizuje ako vrodený predpoklad na výkon. Talent môžeme tým rozumieť súhrn schopností alebo mimoriadne nadanie“ (Verešová, 2007, str.90).

Schopnosti delíme na:

- Všeobecné schopnosti - inteligencia, pamäť, poznávacie procesy.
- Špeciálne schopnosti – zamerané na určitý druh činnosti(hudobné, výtvarné, športové a iné).

3.Charakter

Charakter je jadro našej osobnosti, ktorým sa prejavujeme vo vzťahu k sebe samému, k práci, k ľuďom, hodnotám a k ideálom. Charakterové črty sa hodnotia podľa týchto hľadísk:

- vzťahy človeka k sebe samému - sem patria vlastnosti - skromnosť, sebavedomie, hrdosť, márnomyseľnosť, domýšľavosť, kritickosť,

- vzťahy človeka k iným ľuďom - vlastnosti, ktoré vyplývajú zo sociálneho kontaktu - slušnosť, ohľaduplnosť, aktivita, ochota, pasivita, hrubosť, pretváрка, pokrytectvo, zbabelosť,
- vzťahy k práci - vlastnosti, ktorými sa hodnotí pracovný výkon - vytrvalosť, lenivosť, povrchnosť, svedomitosť, zmysel pre povinnosť, dochvilnosť,
- vzťahy k spoločnosti - zodpovednosť, statočnosť, čestnosť, obetavosť.

Významnú úlohu pri formovaní charakterových vlastností má vôľa.

Charakterové vlastnosti sa formujú najmä prekonávaním ťažkostí, preto sa neľakajme náročných cieľov už pri ich zadávaní. Vynaložme maximálne úsilie, aby sme ich splnili a prekonalí všetky ťažkosti

(Ostrihoňová, <http://www.sssdetva.edu.sk/sk/Article/1217/.proxia>, 2011).

4. Temperament

„Temperament je súhrn vlastností organizmu, určujúci dynamiku prežívania a správania osobnosti“ (Verešová, 2007, str. 90).

Temperament je charakterizovaný:

- hĺbkou a intenzitou prežívania,
- tempom psychomotorických reakcií,
- silou motorickej reakcie vo výrazových, pracovných pohyboch,
- trvaním psychomotorických reakcií, ich krátkodobosťou alebo dlhodobosťou.

I. P. Pavlov (in Fulková, 2004, str. 58) rozlíšil 4 základné typy osobnosti:

- Sangvinik – živý, nestála povaha, je spoločenský, vie sa prispôbovať novým situáciám, je veselý, optimistický.
- Cholerik – nepokojný, výbušný, časté afekty, netolerantný, ťažko sa prispôbuje, veľká aktivita, iniciatíva.
- Flegmatik – pokojná povaha, nevýrazné citové reakcie, spoľahlivý, svoje city navonok neprejavuje.
- Melancholik – láskavá povaha, prežívanie citov je hlboké, je uzavretý, často smutný.

Je potrebné však povedať, že čisté typy temperamentu sú zriedkavé, väčšina ľudí predstavuje kombinácie týchto typov.

Na priebeh výchovno-vzdelávacieho procesu má vplyv mnoho činiteľov, delíme ich na vonkajšie a vnútorné činitele (Fulková, 2004, str.60):

A) Vnútorne činitele edukácie:

Zdravotný stav žiaka

I. Kominarec (2005, str. 43) uvádza základné biologické determinanty, ktoré ovplyvňujú vývin osobnosti: činnosť a vlastnosti nervovej sústavy a zmyslových orgánov, činnosť žliaz s vnútornou sekréciou, rast organizmu, celkový mentálny a telesný rast, biologické potreby, pudy, dedičnosť, niektoré defekty a choroby.

Temperament žiaka

Na priebeh edukácie vplýva stupeň dráždivosti nervovej sústavy žiaka, temperament, teda to, či sa prejavuje ako cholerik, sangvinik, melancholik alebo flegmatik (E. Fulková, 2004, str.60).

Štruktúra a úroveň kognitívnych vlastností žiaka

Zaraďujeme sem schopnosti, vedomosti, zručnosti a návyky, myslenie a pamäť.

Všetky tieto funkcie priamo ovplyvňujú vyučovací proces. Ak chceme vedieť pracovať s týmito funkciami pomáhajú nám pritom vypracované taxonómie, ktoré nájdu uplatnenie v pedagogike aj v psychológii.

Štruktúra a úroveň inteligencie žiaka

Otázky, súvisiace s ľudskou inteligenciou, t.j. momentálnou kapacitou, sú plné otázok, či sa inteligencia dá získať alebo je vrodená. Podľa R. B. Cattella (In: M. Verešová a kol., 2007) môžeme rozlíšiť 2 zložky inteligencie:

- a) Fluidná inteligencia – pretrváva približne do 14. roku života, postupne sa znižuje, rýchlosť spracovávania informácií je podmienená vrodenými predpokladmi.
- b) Kryštalizovaná inteligencia – závisí od podnetov z prostredia a od výchovy, ide o schopnosti, ktoré súvisia s vzdelávaním, patrí sem- porozumenie a riešenie úloh, logické uvažovanie a pod.

Prevládajúci štýl učenia

Sú žiaci, ktoré uprednostňujú učenie naspamäť, alebo takí, ktorí sa snažia učivo radšej logicky pochopiť. Niektorí žiaci si učivo prepisujú, vytvárajú si vlastné schémy a pomôcky, iní sa snažia nájsť čo najviac zdrojov a z nich sa naučia hotové poznatky a pod. Štýl učenia má svoju motivačnú zložku, pretože sa v ňom odzrkadľuje aj postoj žiaka k učeniu, štruktúra jeho motivácie a to, čo žiak považuje za prvoradé (Fulková, 2004).

Štruktúra a úroveň afektívnych vlastností žiaka

Patria sem záujmy, postoje, potreby, motivácia a hodnoty žiaka, Ako príklad uvádzame, že žiak, ktorý prejavoval pozitívny vzťah k učeniu, ma väčšiu pravdepodobnosť dopracovať sa k lepším výsledkom, ako žiak, ktorý bol priemerný alebo neprejavoval záujem o učenie.

Rasa, etnická príslušnosť a pohlavie žiaka

V súčasnosti je tento problém stále neriešiteľný.

B) Vonkajšie činitele:

Rodinné prostredie žiaka

Rodina je prvé prostredie, v ktorom dieťa vyrastá, berie si vzory a vytvára si vzťahy, postoje a hodnoty. Na vyučovanie vplývajú mnohé faktory z rodinného prostredia: zloženie rodiny, vek, vzdelanie rodičov, materiálne a kultúrne podmienky, vzťah rodičov ku škole a pod.

Výchovné prostredie školy

Z prostredia školy na žiaka vplýva najmä klíma školy a klíma triedy, materiálna vybavenosť školy, vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi a medzi žiakmi navzájom.

3 Spolupráca rodiny a školy v oblasti voľby povolania

3.1 Spolupráca rodičov a výchovného poradcu

Pri voľbe povolania, kedy si žiak volí svoju budúcu profesiu, je veľmi dôležité, aby rodičia a výchovný poradca vedeli spolu komunikovať a tým umožnili žiakovi ľahšie rozhodovanie o budúcnosti. Veď rodina a škola sú najdôležitejšie inštitúcie pre žiaka. Úlohou rodiny a školy je, aby žiaka naviedli na správnu cestu a vedeli ho pripraviť na voľbu povolania. Mnohokrát sa stáva, že si žiak stanoví vysoké ciele, no časom sa ukáže, že nemá predpoklady na to, aby zvládol záťaž, ktorá vyplýva z jeho voľby. Práve preto je tu rodina a škola. V súvislosti s voľbou povolania je potrebné si uvedomiť, že profesijný záujem a profesijné aspirácie súvisia s celkovou diferencovanosťou záujmov. Obmedzenie možností pre voľno-časové a záujmové aktivity sa preto negatívne podpisuje pod zvyšujúci sa počet detí s neuspokojivou či neprimeranou voľbou povolania, ktorá vedie nielen k prehĺbeniu ich doterajších problémov, ale vedie aj k problémom celkom novým. Možnosť vyústenia týchto problémov do zlyhania v profesijnej a existenčnej oblasti vôbec - podčiarkuje ich závažnosť. Dieťa v 9. ročníku sa odpútava citovo od rodičov, stáva sa menej závislým na ich hodnotení, spochybňuje ich názory, oslabuje sa vplyv noriem a pravidiel dospelých autorít na ich správanie. V tomto veku je pre každé dieťa dôležité prijatie v skupine rovesníkov a akceptovanie jeho osobnosti v nej. Mladí ľudia nie sú dobre informovaní o možnostiach štúdia a nevedia, akými osobnými predpokladmi disponujú. Je veľmi pravdepodobné, že medzi nimi sa môže pri pravidelnej a systematickej poradenskej a konzultačnej práci nájsť veľa nadaných a talentovaných jedincov. Práve týmto mladým ľuďom treba pripraviť podmienky na zvyšovanie vzdelanostnej úrovne a pripraviť ich na úspešné zvládnutie stredoškolského, ba dokonca aj vysokoškolského štúdia.

Rodičia môžu byť informovaní o svojom dieťati prostredníctvom viacerých dokumentov, ako príklad uvádzame niekoľko z nich:

- Vedenie žiackej knižky v tradičnej alebo po predchádzajúcom súhlase rodičov v elektronickej podobe. To si vyžaduje isté technicko-informačné zručnosti rodičov a prístupov k internetu, čo môže byť problémom u rodičov s nižším vzdelaním.
- Zadávanie a kontrola domácich úloh.

- Tvorba portfólia s vybranými oblasťami školskej práce dieťaťa a možnosť rodiča priebežne portfólio kontrolovať.
- Pravidelné písomné hodnotenie dieťaťa.
- Vytvorenie možností pre rodičov kedykoľvek prekonzultovať vážnejší problém a mať možnosť nahliadnuť do oficiálnej dokumentácie, ktorú škola o rodičoch a ich dieťati má.

Z tohto posledného hľadiska rozoznávame päť základných typov rodičov a ich postojov ku kooperácii s učiteľmi a s výchovným poradcom

(Gajdošová, <http://www.aspsr.sk/dokumenty/spolupraca.pdf>, 2011):

1. typ: rodič, ktorý sa vyhýba spolupráci so školou,
2. typ: rodič, ktorý neakceptuje pozvania zo školy, je ľahostajný k spolupráci,
3. typ: rodič, ktorý potrebuje povzbudenie a podporu na nadviazanie spolupráce so školou,
4. typ: rodič, ktorý chce spolupracovať so školou a ktorý prichádza s vlastnými nápadmi a návrhmi na zefektívnenie spolupráce,
5. typ: príliš aktívny, autoritatívny rodič, ktorý by rád v škole dominoval a kontroloval celú spoluprácu sám.

M. Beňo (2006) uvádza 3 typy rodičov:

- Rodičia, ktorí majú predstavy o tom, čím by sa ich dieťa malo zaoberať v budúcnosti, dokážu mu poradiť, ale konečnú voľbu nechávajú na dieťati,
- Rodičia, ktorí sa do rozhodnutia dieťaťa nemiešajú a voľbu nechávajú na ňom,
- Rodičia, ktorí vedú svoje dieťa podľa svojich predstáv (najčastejšie sú uvádzaní rodičia s vysokoškolským vzdelaním).

Úlohou výchovného poradcu by malo byť poskytovanie nasledovných informácií žiakom (Štrossová a kol., 2006):

- koľko žiakov na škole študuje, koľko absolventov ju každoročne končí a aká je ich schopnosť zamestnať sa,
- aká je úspešnosť žiakov danej strednej školy pri prijímaní na vysoké školy (stredné školy ju často zverejňujú),
- ako ďaleko je škola od miesta bydliska a aké sú podmienky dochádzania,
- akými možnosťami škola disponuje (vlastná jedáleň, telocvična, vybavenosť počítačmi, knižnica, spolupráca s partnerskými školami v zahraničí a pod.).

Tí, ktorí majú jasnú predstavu o záujmoch a študijnej orientácii, majú prvý výber uľahčený. Vedia si vytvoriť užší okruh škôl, ktoré pripadajú do úvahy, a rozhodujú sa potom medzi nimi. Nie každý žiak a rodič však vie odhadnúť, na čo sa kto hodí a čo ho baví, preto viac berie do úvahy to, kam idú kamaráti, deti susedov či kolegov alebo s akými školami či profesiami má priamu skúsenosť. To však nemusí viesť k najlepšiemu výberu (Gajdošová, 2011).

Odporúčame preto zvážiť aj tieto kroky (Štrossová, 2006):

- poradiť sa s triednym učiteľom prípadne výchovným poradcom na škole,
- zájsť do najbližšej okresnej pedagogicko-psychologickej poradne,
- vyplniť orientačný test študijnej orientácie vo forme počítačového programu – zodpovedaním na niekoľko desiatok otázok o tom, aké činnosti žiaka bavia, alebo naopak, program ponúkne zamestnania (či študijné odbory), ktoré podľa odpovedí “najviac sedia” a vysvetlí aj prečo.

Dôležitú úlohu pri rozhodovaní o budúcnosti dieťaťa zohrávajú viaceré faktory (Beňo, 2006):

- Nedostatočné finančné možnosti rodiny,
- Doteraz dosiahnuté výsledky dieťaťa v škole,
- Úloha rodiča ako poradcu a pomocníka.

A. Štrossová (2006, str. 17) uvádza aktivity, ktoré môžu pomôcť výchovným poradcom a žiakom pri voľbe budúceho povolania:

- relevantné prípravné, priebežné a ex - post štúdiá a prieskumy;
- príprava príslušných kurikul a učebníc korešpondujúcich s rôznymi úrovňami študentov;
- distribúcia odborných a praktických materiálov všetkým prijímateľom (žiakom);
- odborné vzdelávanie učiteľov výchovného poradenstva a ich následná akreditácia v systéme poradenstva;
- realizácia programov poradenstva o povolaniach a zamestnaniach pre príjemcov na všetkých stupňoch škôl;
- organizovanie „otvorených dní kariéry“ pre žiakov a rodičov s cieľom prepojiť vzdelávaciu sféru so svetom práce a výroby (podnikov);

- koordinácia a prepojenie na aktivity výchovného poradenstva trhu práce uskutočňovaných úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny za účelom predchádzania vzájomného prekryvania a/alebo protichodného vývoja rozdielnych oblastí;
- vzájomné prepojenie a výmena informácií so systémom predvídania vzdelávacích potrieb.

3.2 Spolupráca rodiny a školy

Rodina a škola sú dve navzájom prepojené inštitúcie, v ktorých dieťa najskôr prežíva svoje detstvo a neskôr nadobúda nové vedomosti, ktoré ho v živote môžu posunúť ďalej, či už sú to študijné alebo pracovné úspechy. Rodina by si v záujme dieťa mala uvedomovať, že je súčasťou školy. Úlohou rodičov je, aby so školou dokázali pracovať na takej úrovni, že si budú môcť vytvoriť obraz o škole, ktorú ich dieťa navštevuje a aby boli nápomocní nielen vtedy, keď s ich dieťaťom nie je niečo v poriadku.

V rámci spolupráce rodiny a školy môžeme hovoriť o očakávaniach, ktoré sa vzťahujú na rodičov a na školu. J. Průcha (1997, str. 422) uvádza tieto očakávania:

A) Očakávania rodičov vzťahujúce sa k škole:

- rodičia chcú poradiť, keď s dieťaťom nie je niečo v poriadku,
- rodičia chcú, aby učitelia mali deti radi,
- učiteľ má správy o dieťati podávať dôverne a taktne,
- učiteľ má byť spravodlivý ku všetkým.

B) Očakávania školy od rodičov:

- ochota rodičov riešiť problémy spoločne,
- starostlivosť o deti a ich kontrola,
- záujem o stretnutia,
- plnenie požiadaviek učiteľa.

Podľa E. Gajdošovej (<http://www.aspsr.sk/dokumenty/spolupraca.pdf>; 2011, str. 2) rozlišujeme 4 úrovne spolupráce rodiny a školy:

- 1) Systematické poskytovanie informácií rodičom o dianí v škole a o osobnostnom živote dieťaťa- toto informovanie prebieha prostredníctvom triedneho učiteľa, výchovného poradcu alebo školského psychológa.

- 2) Programy spolupráce rodičov a učiteľov- uskutočňujú sa napríklad pri intervenciách v súvislosti s elimináciou porúch žiakov v správaní alebo profesionálnou orientáciou a výberom profesie žiakov.
- 3) Aktívna spolupráca rodičov na dianí v škole- rodičia sa zúčastňujú na rôznych akciách školy ako sú školské výlety, večierky, besedy a podieľa sa pri záujmových činnostiach.
- 4) Recipročné vzdelávanie rodičov a učiteľov navzájom.

Akákoľvek forma spolupráce rodiny a školy pomáha žiakom, rodičom ale aj učiteľom k tomu, aby si dokázali medzi sebou vybudovať také vzťahy, ktoré budú nápomocné do ďalšej práce, pomocou ktorej bude možné vytvárať dieťaťu vhodné podmienky v škole, zlepšia sa postoje učiteľov k verejnosti a vzájomná spolupráca bude akceptovateľná a tolerantná.

Spoluprácu rodiny a školy vymedzuje aj medzinárodný dokument Charta práv a povinností rodičov v Európe. E. Fulková (2004, str. 45) popisuje práva a povinnosti rodičov, uvádzame niektoré z nich:

- rodičia majú právo získať všetky informácie z výchovno-vzdelávacích inštitúcií, ktoré sa týkajú ich detí,
- rodičia majú povinnosť byť späť so školou ich detí, majú povinnosť byť partnermi škole vo výchove svojich detí,
- rodičia majú povinnosť poskytnúť školám, ktoré ich deti navštevujú všetky dôležité informácie vzťahujúce sa k dosahovaniu výchovno-vzdelávacích cieľov, ktoré vzájomne podporujú,
- rodičia majú právo ovplyvňovať politiku, ktorou sa riadi škola, ktorú ich deti navštevujú,
- rodičia majú povinnosť byť osobne zaangažovaní v školskej politike škôl ich detí a byť vitálnou súčasťou miestnej komunity.
- Rodičia majú povinnosť navzájom si pomáhať v zdokonaľovaní svojich vychovávateľských zručností a v oblasti kooperácie rodiny a školy.

J. Majerčíková(2011, str. 9) uvádza a popisuje roviny vzťahu rodiny a školy:

1. Vzťah rodiny a školy na úrovni sociálnych inštitúcií

Takýto vzťah je založený na vopred určených a často ritualizovaných foriem správania. V tejto úrovni spolupráce je základom povinná školská dochádzka, t.j., rodičia sú si vedomí toho, že ich dieťa navštevuje školu a preto musia komunikovať so školou, najčastejšie sa to uskutočňuje prostredníctvom rodičovských združení. Autorka uvádza, že väčšina rodičov má záujem o to, aby ich dieťa nadobudlo také vedomosti, ktoré bude môcť v budúcnosti využiť pri profesionálnej orientácii.

2. Vzťah rodiny a školy na úrovni sociálnych organizácií

V tejto forme spolupráce ide o konkrétny vzťah školy k jednotlivým rodinám. Dôležitú úlohu zohráva manažment školy, ktorého cieľom je vytvárať také podmienky, aby spolupráca bola prospešná pre obidve strany. Manažment školy spolupracuje aj pri riešení konfliktov, problémov a nejasností súvisiacimi s názormi rodičov. V rámci manažmentu spomenieme funkciu riaditeľa školy, ktorého úlohou je poskytnúť rodičom všetky potrebné informácie o tom, aké sú možnosti spolupráce, ponúknuť im konkrétne spôsoby, pomocou ktorých môžu rodičia spolupracovať so školou.

3. Vzťah rodiny a školy na úrovni osôb - rodičov a učiteľa

Konkrétne vzťahy medzi rodičmi a učiteľmi sú hlavne o komunikácií. Je v učiteľovej kompetencii, aby vedel správne využívať výrazové prostriedky, nielen pri informovaní rodičov o ich dieťati, ale hlavne ak chce rodičov motivovať k spolupráci. Dôležité je vedieť predchádzať konfliktným situáciám. Rola triedneho učiteľa vytvára množstvo možností na to, aby sa rodičia dokázali zapojiť do života v škole a prelomil akúsi bariéru medzi rodinou a školou. Triedny učiteľ by mal byť v rámci spolupráce koordinátorom, pomocníkom a sprostredkovateľom.

V. Spousta (In Ľ. Višňovský, 2002, str. 200) uvádza úlohy triedneho učiteľa vyplývajúce zo spolupráce s rodinou:

- učiteľ má stimulovať rodičov, aby rozvíjali individualitu dieťaťa,
- triedny učiteľ má podnecovať rodičov k intenzívnejšiemu pôsobeniu na deti v emocionálnej oblasti,
- učiteľ má sociálne a pedagogicky usmerňovať rodičov, aby záujmy, materiálne, sociálne a kultúrne potreby rodiny boli v súlade so záujmami a potrebami spoločnosti,
- učiteľ má aktivizovať rodičov, aby našli partnerský vzťah ku škole a využili svoje schopnosti a záujmy v priamej výchovnej spolupráci,

- učiteľ má pravidelne informovať rodičov o hlavných úlohách školy, triedy, individuálnych výkonoch dieťaťa, o správaní dieťaťa, má koordinovať postup pri riešení výchovných problémov.

3.2.1 Formy vzájomnej spolupráce

Rodičovské združenie – ide o stretnutia, ktoré sa konajú spravidla raz za štvrťrok, môžeme povedať, že rodičovské združenie je základná forma spolupráce. Rodičia sú prostredníctvom učiteľa informovaní o otázkach výchovy a vzdelávania, o výchovných problémoch vyskytujúcich sa v triede, o úlohách, ktoré žiakov čakajú v príslušnom roku štúdia a o možnostiach ďalšieho štúdia alebo voľby povolania. Môžeme však konštatovať, že v poslednom období klesá záujem rodičov o tieto stretnutia.

Rada školy – sú to zasadnutia, na ktorých sa prejednávajú problémy a návrhy zo strany rodičov a učiteľov. Podobne ako pri rodičovských združeniach, uskutočňujú sa raz štvrťročne, tieto zasadnutia zahŕňajú otázky hospodárskeho a ekonomického chodu školy. „Rada školy je reálnym prostriedkom komunikácie rodiny a školy. Stáva sa, že kompetencie, ktoré sú cez členstvo v rade školy rodičom delegované (rada školy napríklad zodpovedá za výberové konanie na miesto riaditeľa školy), nie sú v súlade s tým, ako sú na uplatňovanie týchto kompetencií odborne pripravení. Rada školy je však jednou z možností demokratizácie vzťahov rodiny a školy“ (Majerčíková, 2011, str. 11).

Ako sme uviedli, je potrebné aby rodičia mali možnosť nadobudnúť informácie o škole, najčastejšie sa to uskutočňuje prostredníctvom rôznych dokumentov, ktoré si škola vytvára sama a do tejto činnosti často zapája nielen žiakov ale aj samotných rodičov. Môžeme sem zaradiť napríklad školské časopisy, informačné letáky, noviny, internetové stránky a iné. Obsahovo sa zameriavajú na školu, jej úlohy a činnosti, obsahuje informácie pre rodičov, ktoré je možné využiť v rámci spolupráce a podobne.

Rodičia môžu prácu svojho dieťaťa pozorovať tak, že sa zúčastnia otvorenej hodiny, kde rodič môže vidieť konkrétnu prácu učiteľa, ale hlavne činnosť ich dieťaťa na hodine. Pozitívom tejto spolupráce je, že rodič vidí dieťa v konkrétnej práci no vidí aj jeho spolužiakov, čím môže rodič svoje dieťa porovnávať s ostatnými a jeho možné nedostatky neskôr riešiť. Za negatívum považujeme to, že v rámci otvorenej hodiny rodič narúša vzdelávací proces, čo môže obmedziť prácu dieťaťa.

V rámci spolupráce môžeme uviesť dni otvorených dverí. Najčastejšie sa uskutočňujú pred zápisom dieťaťa do školy a slúžia na reprezentáciu školy

a výsledkov školskej práce. Počas dňa otvorených dverí by mali mať všetci návštevníci možnosť spoznať školu a jej najdôležitejšie súčasti ako je priebeh vyučovania, učiteľský zbor, vytýčené ciele i materiálne a priestorové vybavenie školy. Deň otvorených dverí sa môže stať prirodzenou súčasťou kultúry školy a môže výrazným spôsobom napomôcť k vzájomnej efektívnej komunikácii medzi rodičmi a učiteľmi. Ďalšou dobrou formou spolupráce sú koncerty, divadelné predstavenia, výstavy a iné.

Záver

V našej práci sme sa zaoberali spoluprácou rodiny a školy. Snažili sme sa objasniť, čo najviac ovplyvňuje voľbu povolania dieťaťa a ako sa rodičia zapájajú do života v škole. V jednotlivých kapitolách sme postupne popísali jednotlivé charakteristiky činiteľov, ktoré môžu ovplyvňovať voľbu budúcej profesie.

V 1. kapitole sme analyzovali jeho kompetencie, úlohy, ako a s kým môže spolupracovať ak chce správne pomôcť žiakovi pri jeho voľbe. Zistili sme, že funkcia výchovného poradcu ešte stále nemá také postavenie ako by si možno zaslúžila. Rodičia stále vnímajú výchovného poradcu len ako učiteľa a nie ako pomocníka, ktorý im môže poradiť. Rodičom nie je jasné, že funkcia výchovného poradcu nie je iba o voľbe povolania, ale o pomoci pri riešení sociálno-patologických javov a pomoci žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

2. kapitolu sme venovali činiteľom, ktoré ovplyvňujú voľbu povolania. Môžeme konštatovať, že žiakovu voľbu povolania môže vo veľkej miere ovplyvniť štýl výchovy, aké vzory poskytovala rodina žiakovi, z akej rodiny dieťa pochádza a aj to, či rodina spĺňa všetky svoje funkcie. Druhým činiteľom, ktorým sme sa zaoberali bola škola. Škola pokračuje vo výchove a vzdelávaní dieťaťa. Škola má dieťaťu poskytnúť vedomosti a poznatky z rôznych oblastí. Vďaka týmto poznatkom by sa dieťa malo vedieť orientovať v živote a v spoločnosti. Pri voľbe povolania je dôležitá motivácia žiaka. Ľahšie sa dá niečo dosiahnuť, keď vieme čo chceme a baví nás to. Dôležitou zložkou sú schopnosti a vlohy, stáva sa, že žiak má predstavu o svojom povolaní, no jeho schopnosti nie sú na to dostačujúce. Alebo naopak, dieťa sa príliš podceňuje.

Poslednú kapitolu môžeme zhodnotiť tak, že stále najčastejšou formou spolupráce sú rodičovské združenia. Zistili sme, že spolupráca rodičov a výchovného poradcu je najaktívnejšia v 9. ročníku na základnej škole. Práve v tomto období rodičia vyhľadávajú výchovného poradcu, aby sa mohli poradiť o rozhodnutí do budúcnosti. Zistili sme, že v období, kedy si žiaci volia svoje budúce profesie, sú vo veľkej miere ovplyvňovaní svojimi záujmami, ktoré sa v tomto období často menia, čo môže mať vplyv na voľbu povolania. Práve preto by mala rodina a škola vzájomne spolupracovať, aby dieťa dokázali správne usmerniť a aby bolo možné predchádzať nesprávnym voľbám, ktoré môžu ovplyvniť budúcnosť dieťaťa.

Zoznam použitej literatúry

- BEŇO, M. 2006. *Rodina o súčasnej škole*. Bratislava: UIPŠ, 2006. ISBN 80-7098-441-4.
- BOROŠ, J. a kol.. 1980. *Príručka pre výchovných poradcov*. Bratislava: SPN, 1980.
- BOROŠ, J. a kol. 1978. *Výchovné poradenstvo*. Bratislava: SPN, 1978.
- DIANOVSKÁ, A. 2009. *Analýza činnosti výchovného poradcu so zreteľom na vytvorenie integrovaného systému výchovného poradenstva a prevencie*. Expertný tím pre činnosť výchovných poradcov pri Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie.[online] Bratislava. 2009.
- Dostupné na: asociaciavp.wbl.sk/Analiza_cinnosti_VP_Prasnik.ppt.
- ĎURDIAK, L. - GATIAL, V. 2006. *Psychologické aspekty výchovného a kariérového poradenstva*. Nitra: PF UKF v Nitre, 2006. ISBN 80-8094-060-6.
- FULKOVÁ, E. 2004. *Všeobecná pedagogika*. Nitra: SPU, 2004. ISBN 80-8069-340-4.
- GABURA, J. – PRUŽINSKÁ, J. 1995. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladateľství, 1995. ISBN 80-85850-10-9.
- GAJDOŠOVÁ, E. 2011. *Spolupráca školy s rodinou*. Bratislava: FF UK. 2011.
- Dostupné na: <http://www.aspsr.sk/dokumenty/spolupraca.pdf>.
- GAVORA, P. 1999. *Akí sú moji žiaci? Pedagogická diagnostika žiaka*. Bratislava: Práca, 1999. ISBN 978-80-89132-91-1.
- HARGAŠOVÁ, M. 2008. *Výchovný poradca na základnej a strednej škole; Štandard povolania/funkcie*. [online]: Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2008.
- Dostupne na:
http://web.saaic.sk/nrcg_new/.%5Ckniznica%5CMPCstandardy%5C02_Vychovny-poradca.pdf
- HELUS, Z. 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- KOMINAREC, I. a kol.. 2005. *Základy pedagogiky*. Prešov: FHPV PU, 2005. ISBN 80-8068-406-5.
- KOŠČO, J. a kol.. 1987. *Poradenská psychológia*. Bratislava: SPN, 1987.
- LEPEŇOVÁ, D.; MATULA, Š. 2006. *Posudzovacia škála kompetencií a osobnostných predpokladov VP*. Bratislava: VÚDPaP, 2006.
- MAJERČÍKOVÁ, J. 2011. Rodina a jej dôvera k škole. In *Pedagogika*. ISSN 1338-0982, roč. 2., číslo 1, s. 9-27.

- MALÁ, D. - ČEREŠNÍK, M. - GATIAL, V. - VEREŠOVÁ, M. 2009. *Spoznaj a pomôž: základné metódy vo výchovnom poradenstve*. Nitra: UKF, 2009. ISBN 978-80-8094-617-3.
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.
- ONDREJKOVIČ, P. a kol.. 2006. *Rodina v novom miléniu*. Nitra: UKF, 2006. ISBN 80-8050-982-4.
- PLÁŇAVA, I. 2000. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.
- PRŮCHA, J. 1997. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
- ŠEFRÁNKOVÁ, M. 2007. *Výchovný poradca*. Bratislava: IRIS, 2007. ISBN 978-80-89256-05-1.
- ŠEFRÁNKOVÁ, M.; HABOVÁ, R. 2002. Osobnostné a kvalifikačné predpoklady výchovného poradcu. In *Pedagogické rozhľady*, ISSN 1335-0404, 2002,roč. 11, č.4, , s. 12-15.
- ŠTROSSOVÁ, A. a kol.. 2006. *Rodová rovnosť a voľba povolania*. Skalica: Západoslovenské tlačiarne. 2006. Dostupné na: http://www.equalslovakia.sk/fileadmin/user_upload/projekty/Empiria_Rodova_rovnost_a_volba_povolania_info_brozura.pdf.
- VÁGNEROVÁ, M., KLÉGROVÁ, J. 2008. *Poradenská psychologická diagnostika detí a dospívajících*. Praha: Karolínium, 2008. ISBN 978-80-246-1528-7.
- VEREŠOVÁ, M. a kol.. 2007. *Psychológia*. Martin: Osveta, 2007, 191 s., ISBN 80-8063-239-1.
- VINCEJOVÁ, E. – JORČÍKOVÁ, O. 2006. *Výchovný poradca v podmienkach školy*. Prešov: MPC, 2006. ISBN 80-8045-415-9.
- VIŠŇOVSKÝ, L.-KAČÁNI, V. a kol.. 2002. *Základy školskej pedagogiky*. Bratislava: IRIS, 2002. ISBN 80-89018-25-4.
- Zákon NRSR č. 245/2008 Z. z. : 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.*
- Zákon NRSR č. 317/2009 Z. z. : 24. júna 2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancov a o zmene niektorých zákonov.*
- Vyhláška MŠ SR č. 437/2009 Z. z. : 20. októbra 2009 ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov.*

ZELINKOVÁ, O. 2001. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*.
Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.